

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. III. Ratio fundamentalis nostræ conclusionis exponitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

Gregorium de morbis animi consulamus, de que remediis quibus sanandi sunt: respondebit in proleg. pastor. par. 3. *Non una eademque exhortatio cunctis congruit, quia non cunctos par morum qualitas adstringit: sepe namque aliis officium, quae aliis prosunt; quia & plerumque herbes quae haec animalia enutriunt, alia occidunt; & levis sibilus equos mitigat, catulos instigat; & medicamentum quod hunc morbum imminuit, alteri vires jungit; & panis qui vitam fortium roborat, parvulorum necat. Et homil. 32. in Evang. Celestis medicus (inquit) singulis quibusque vitii obviantia adhibet medicamenta. Nam sicut in arte medicina calida frigidis, frigida calidis curantur; ita Deus noster contraria opposuit medicamenta peccatis. Idem docet Chrysostronus homil. 5. ad populum Antioch. ubi sic habet: Contraria contrariis curare medicorum filij iubent. Ex crapula ergo nata est febris; inedia morbum corrigunt. Ex tristitia quis infirmus est: letitiam huic aptam medicinam esse ducunt. Sic & anima egri tudinibus fieri oportet. Ignoraverunt ergo SS. Patres novam illam artem medendi morbis animarum, quam novi Casuistae adeo extollunt & praedicant, & recens illud ac mirabile probabilitatis pharmacum, quo solo putant contrarios animi morbos posse sanari. Unde iterum redit illud magni Guigonis: *O Apostolorum tempora infelicissima! O viros illos ignorantia tenebris involutos, & omni miseratione dignissimos!* &c.*

24. Probatur tertio conclusio ex D. Chrysostrono homil. 44. in Matth. ubi sic habet: *Si vestimentum empiurus unum giras negotiatorem, & alterum, & ubi meliores vestes inveneris, & pretio viliori, ab illo comparas, an non oportet populum circumire omnes Doctores, & inquirere ubi sincerè veritas Christi vendatur, & ubi corrupta, & veriorum eligere plusquam vestimentum?* Quibus verbis aperte docet, quod sicut ex praeccepto prudentiae tenemur emere vestes meliores, ita & eligere veriorum & probabiliorum sententiam. Quam rationem fuse §. 5. expendemus.

25. Probatur quartò ex D. Bernardo libro de praeccepto & disp. cap. 14. ubi docet ad bonam actionem duo requiri, nempe charitatem in intentione, in electione veritatem: quorum alterum si defuerit, vitiosam illam aliquatenus esse pronuntiat. *Ut interior oculus (inquit) verè simplex sit, duo illi esse arbitror necessaria, charitatem in intentione, & in electione veritatem. Nam si bonum quidem diligit, sed verum non eligit, habet quidem zelum Dei, sed non secundum scientiam: & nescio quemadmodum iudicio veritatis, vera esse possit cum falsitate simplicitas.* Sed qui eligit opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris, non habet in electione veritatem; cum non eligit id quod sibi videtur verius & probabilius; imò potius eam aliquo modo spernit, cum rejiciat sententiam, quae magis videtur ipsi veritati consona: Ergo ille non rectè eligit, nec habet interiorem oculum verè simplicem.

26. Probatur quintò ex Divo Thoma quodlib. 9. artic. 15. ubi ait quaestionem, an licitum sit habere plures praebendas, periculose determinari, quia ambigua est, dum Theologi Theologis, & Jurista Juristis inveniuntur contraria sentire. Sed si liceret eligere opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris, nullum esset periculum in decisione hujus quaestionis, propter diversas opiniones Doctorum; quaecumque enim opinio, sive probabilior, sive minus probabilis

Tom. III.

A eligeretur, homo excusaretur à peccato; cum juxta Adversarios omnes opiniones probabiles securae sint, imò ut ait Caramuel supra citatus, *Benigniores, etsi aliquando sint minus probabiles, per accidens sunt semper utiliores & securiores.* Ergo juxta D. Thomam non licet sequi opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris.

Confirmatur ex eodem S. Doctore quodlib. 8. art. 13. ubi etiam quaerit, *An ille qui habet plures praebendas peccet ex hoc ipso quod opiniones Magistrorum sunt in contrarium?* Et respondet in argumento sed contra: *Potest esse quod in tali casu aliquis adhibet diligentiam, inquirens an habere plures praebendas sit licitum, nec invenit aliquid quod eum moveat ad hoc quod sit illicitum: Ergo videtur quod sine peccato possit possidere plures praebendas.* Et in corp. articuli concludit, quod si ille qui possidet plures praebendas in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum, & manente tali dubitatione plures praebendas habeat, periculo se committit, & sic proculdubio peccat, utpote magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem. Sed qui sequitur opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris, habet aliquod motivum ad contrarium opinandum; imò magis urgent rationes in oppositum, quod opinio quam sequitur sit falsa, quam propria suadeant motiva quod sit vera; unde non potest non induci in quandam dubietatem & formidinem de ejus veritate, ut infra ostendemus: Ergo juxta principia doctrinae D. Thomae, qui sequitur opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris, non potest à peccato excusari.

28. Praeceptorum Angelico concinit Doctor subtilis, cujus mentem circa hanc quaestionem nuper aperuit, & egregie profecutus est Anonymus quidam ejus Discipulus, Theologiae Professor in conventu Tolosano RR. Patrum Recollectorum, opusculo de Prudentia Christiana, contra abusum quintae conscientiae, sic enim, obscure licet, opinionem probabilem vocat. Duo solum, ex variis quae adducit, Scoti testimonia referam. Unum habetur in 3. dist. 25. qu. 1. num. 8. ubi ait: *In moralibus quando sunt altercationes de aliquo peccato, quando primò est mortale, ut si unus peritus in scientia dicat quod non licet sic mercari, & alius dicat quod licet; tutius est non procedere sic nec sic, sed expectare quousque veritas pateat aliunde: si enim ita esset quod unus Doctor diceret aliquem peccare moraliter nisi sic faceret, & alius quod peccaret si sic faceret, tunc simplex foret perplexus: idè bene videndum est in moralibus, antequam aliquid asseratur, quia videlicet cum habens duas opiniones contrarias perplexus sit, periculose se determinaret ad unam, nisi re diligenter inspecta, illam probabiliorum agnosceret.* Alterum delumitur ex 4. dist. 11. qu. 6. ubi sic habet: *Cum multis sit probabilior pars negativa, non sine peccato aliquis se exponit dubio; sequendo affirmativam minus probabilem.* Ex quibus patet utriusque Scholae, Angelicae, & Subtilis, Principes ac Duces, aperte stare pro nostra sententia.

S. III.

Ratio fundamentalis nostrae conclusionis exponitur.

RATIO fundamentalis nostrae conclusionis potest sic breviter proponi. Ad rectitudinem operationis requiritur certitudo saltem mo-

L I j

ralis de ejus honestate, excludens moralem formidinem: Sed qui sequitur opinionem minus probabilem, faventem libertati, in concursu probabilioris, quæ favet præcepto; v. g. qui facit aliquem contractum, quem probabilius existimat esse usurarium, aut limoniacum; vel qui absque necessitate pingit in die festo, probabile existimans id sibi licere, licet oppositum judicet probabilius & verisimilius, non habet talem certitudinem: Ergo non rectè & honestè operatur. Major est certa: quia ut actus sit honestus & moraliter bonus, debet dirigi à prudentia, quæ est generalis regula actuum humanorum: prudentia autem, cum sit virtus intellectualis practica, requirit certitudinem saltem moralem in suo objecto. Unde rectè dicunt Salmanticenses l. 2. qu. 57. art. 4. num. 4. *Sicut virtus intellectualis speculativa in eo consistit, ut intellectus per se fallibilis rebus necessariis & infallibilibus conformetur: ita virtus intellectualis practica (qualis est prudentia) in eo sita est, ut res seu actiones ex se contingentes, forme infallibili, per quam intellectus in eas influit, conformentur.*

31. Minor etiam non apparet minus evidens: Quis enim affirmare audeat se habere moralem certitudinem de honestate illius operationis, quæ magis mala quam bona sibi apparet, & de qua hoc iudicium & dictamen habet: probabilius & verisimilius est, hanc actionem esse malam & illicitam? Sed qui operatur ex opinione minus probabili, quæ stat contra præceptum, in concursu probabilioris, quæ favet præcepto, non potest non habere tale iudicium & dictamen in intellectu; cum opinio probabilior favens præcepto, dicat, & suadeat probabilius esse & verisimilius, actionem illam esse malam & illicitam: Ergo qui sequitur opinionem minus probabilem, faventem libertati, in concursu probabilioris, quæ favet præcepto, non habet certitudinem moralem de honestate & bonitate morali suæ operationis.

32. Confirmatur: Qui habet suspensionem, scrupulum, aut dubium, quod aliqua actio sit illicita, non habet certitudinem moralem de ejus honestate & bonitate morali: Sed qui sequitur opinionem minus probabilem, faventem libertati, in concursu probabilioris, quæ stat pro præcepto, habet non solum suspensionem, scrupulum, aut dubium, quod actio quam facit sit illicita, sed etiam aliquid majus, nempe conscientiam probabilem, imò & majorem probabilitatem, ut patet, cum pro hac parte validiora habeat motiva quam pro alia: Ergo non habet moralem certitudinem de rectitudine & honestate suæ operationis.

33. Respondent Adversarij: Eum qui operatur ex opinione minus probabili, quæ favet libertati, in concursu probabilioris, quæ stat pro præcepto, habere certitudinem moralem de rectitudine & honestate suæ operationis: quia licet habeat hoc iudicium speculativum, *probabilius & verisimilius est hanc actionem esse malam & illicitam*, v. g. pingere in die festo, vel plures habere praebendas sine dispensatione, aut offerre pecuniam pro beneficio, tanquam motivum, non tanquam pretium, habet tamen simul aliud iudicium practicum & reflexum, certificans conscientiam de rectitudine operationis, nempe illud: *Sequens quacumque sententiam probabilem, tunc operatur, & securus est de rectitudine & honestate suæ operationis*; vel, ut alij dicunt, *Qui probabiliter incedit, tunc incedit*. Unde addunt dubium quod

A ille habet de rectitudine suæ operationis, esse merè speculativum, subindeque posse stare cum certitudine practica. Quod ut explicent, duplex in intellectu iudicium distinguunt: unum quod appellant *practicè practicum*, quia est applicatum ad opus, & operationem humanam immediatè regulat & dirigit: aliud quod *simpliciter practicum* nominant, quia licet circa agibilia versetur, adhuc tamen ad opus singulare applicatum non est, nec actum humanum immediatè dirigit; & subdunt, quod licet istud iudicium in eo qui sequitur sententiam minus probabilem, faventem libertati, in concursu probabilioris, quæ stat pro præcepto, dubium sit & incertum, habeatque necessariò adjunctam formidinem partis oppositæ, aliud tamen est firmum ac certum, & excludit omnem dubietatem practicam, & moralem formidinem de malitia morali suæ operationis.

Hæc responsio & doctrina est præcipuum ac ferè unicum adversæ sententiæ fundamentum, unde ad illam tanquam ad tutissimum asyllum semper confugiunt Adversarij, cum vi argumentorum premuntur, eoque dogmate, *Qui probabiliter incedit, tunc incedit*, veluti fortissimo clypeo, omnia quæ in ipsos vibrantur tela, putant se posse repellere. Sed difficile non est eos ab illa arce depellere, & murum hunc arictare, clypeumque illum stramineum penitus infringere.

C In primis enim ab ipsis quæro, an illud dogma sit certum, vel tantum probabile? Certum esse si respondeant, pergam quærere undenam istam certitudinem repetant? An ex Scriptura? At multis Scripturæ locis impugnatur hoc dogma, nullo stabilitur, ut ex supra dictis patet. An ex Patribus? Sed nec ullum pro ipso afferre possunt Patrum testimonium. An ex ratione? Nec ullam pariter rationem evidentem & demonstrativam possunt adducere. Si verò dicant tale dogma esse tantum probabile, ut proculdubio dicere tenentur, manifestum est illud non esse medium sufficiens ad certificandum hominem de rectitudine suæ operationis, subindeque non posse omnem dubietatem practicam, & moralem formidinem à conscientia tollere, seu moralem certitudinem ipsi tribuere de rectitudine & honestate suæ operationis: sicut enim ex contingenti solum contingens, ita & ex probabili & fallibili, non nisi probabile & fallibile sequi potest.

D Dices fortè: Quod licet tale dogma ab intrinseco, seu à rationibus & motivis intrinsecis, non sit certum & infallibile, sed probabile tantum & opinabile, ab extrinseco tamen habet omnimodam certitudinem & infallibilitatem, nempe ex suffragio & autoritate plurium gravium Theologorum, & Casuistarum, qui illud certum esse asserunt, & omnimodam securitatem spondent quacumque opinionem probabilem sequentibus, etiam in concursu probabilioris & tutioris, ut suprâ ex Caramuele & Tamburino visum est.

E Sed contra: Omnes illi Theologi, & Casuistæ (esto eruditione, sapientiâ, & pietate celebres sint) non sunt haud dubiè tantæ autoritatis in Ecclesia, quantæ D. Augustinus, Doctorum aquila, & humanorum ingeniorum apex, eique sapientiâ, prudentiâ, eruditione, pietate, & animarum zelo, multò inferiores existunt; & tamen ille S. Doctor ingenue profitetur securitatem à se datam nihil valere apud Deum, si à lege divina dissentiat. *Ecce (inquit homil. 11.) dat tibi se-*

*securitatē procurator, quid tibi prodest si patrifamilias non acceptet? Procurator sum, seruis sum; vis tibi dicam, vive quomodo vis, Dominus te non perdet. Securitatē tibi procurator dedit; nihil valet securitas procuratoris: unam tibi Dominus securitatē daret, & ego te securum facerem: Domini enim securitas valet, etiamsi nolim; mea nihil valet; si ille noluerit. Cū ergo Deus securitatē non promiserit quamcumque opinionem probabilem sequentibus, nec ullum hujus dogmatis in Scriptura aut SS. Patribus extet vestigium; & illud ratione firmā probari non possit, imō potius rationi videatur contrarium, ut infra patebit, manifestum est illud à novorum Theologorum & Casuistarum suffragio non posse omnimodam securitatē & firmitatē habere, quæ moralem omnem excludat formidinem, quæve operantem ex opinione minūs probabili, in concursu probabilioris, à peccato excuset. Unde Lactantius libro tertio cap. 13. rectē admonet: *Ne trahamur auctoritate cuiusquam; sed veritati potius accedamus.* Et subdit: *Nullus hic temeritati locus est: in æternum stultitiæ pena subeunda est, si aut persona inanis, aut opinio falsa deeeperit.**

38. Addo novorum Theologorum & Casuistarum auctoritatē & suffragium, non posse ultra probabilitatis sphaeram aliquam sententiam evehere: unde quamvis prædicto dogmati accedat extrinsecum illorum suffragium, semper remanet intra limites & terminos probabilitatis; subindeque moralem certitudinem causare nequit, nec omnem formidinem & dubietatē practicā à conscientia expellere: nam, ut supra dicebamus, sicut ex contingenti solum contingens, ita & ex probabili & fallibili non nisi probabile & fallibile sequi potest.

39. Ex quo patet, iudicium reflexum de probabilitate sententiæ minūs probabilis, in concursu probabilioris, non posse certificare conscientiam de rectitudine operationis, & omnem formidinem ac dubietatē de malitia ejus excludere: dubietas enim & formido non possunt excludi, nisi per aliquid principium firmum & certum: Sed istud dogma Adversariorum: *Sequens quamcumque probabilem sententiam, tuto operatur: vel qui incedit probabiliter, tuto incedit*, non est certum aut firmum, sed dubium, incertum, & duntaxat probabile & opinabile, ut jam ostendimus: Ergo &c.

40. Confirmatur primò: Dubitatio debet semper tolli per aliquid certius eo de quo dubitatur: Sed prædictum dogma Adversariorum non est certius eo de quo dubitatur, putā *an liceat habere plures præbendas? An licitum sit pingere in die festo &c.* utrumque enim solum probabile est, subindeque incertum & fallibile: Ergo per tale dogma, seu per iudicium reflexum de probabilitate sententiæ, non potest tolli omnis formido & dubietas de malitia morali operationis.

41. Confirmatur secundò: Si probabilitas reflexè cognita in aliqua opinione, seu iudicium reflexum de probabilitate alicujus sententiæ, formidinem & dubietatē de malitia morali operationis excluderet, sequeretur affirmationem esse causam negationis, & possem rectē concludere me non habere de aliquo formidinem & dubietatē, quia de eo habeo formidinem & dubietatē: Sed hoc absurdum est: Ergo & illud. Se-

A quela patet: quia formido & dubietas sunt de intrinseca ratione opinionis probabilis; nam ut ait D. Thomas qu. 14. de verit. art. 1. *Tunc est dispositio opinantis, quando intellectus magis inclinatur in unam partem, sed de opposita dubitat: & t. p. qu. 79. artic. 9. Opinio (inquit) significat actum intellectus, qui fertur in unam partem contradictionis, cum formidine alterius: Ergo si iudicium reflexum de probabilitate alicujus sententiæ, tollat formidinem & dubietatē de malitia morali operationis, sequitur affirmationem esse causam negationis, & me non habere de aliquo formidinem & dubietatē, quia de illo habeo formidinem & dubietatē.*

B Confirmatur tertio: Si ex vi probabilitatis sententiæ minūs probabilis operans posset certificari hic & nunc se non peccare, ipsam eligendo, nullus unquam peccaret, sequendo conscientiam dubiam: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Minor est certa: nam ut ait D. Thomas quodlib. 8. art. 13. *Si ille qui habet plures præbendas in quandam dubitationem inducitur contrarietate opinionum, & manente dubitatione plures præbendas habet, periculo se committit; & sic procul dubio peccat, utpote magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem.* Et Caietanus tomo 1. opuscul. tract. ultimo resp. 13. dubio ultimo: *Si applicatio (inquit) ad opus fluctuat circa rectum & obliquum moris, scrupulus est conscientia, contra quem illicitè agitur, & obliquitas moralis incurritur.* Sequela verò Majoris probatur: Non datur conscientia dubia, nisi simul concipiatur cum aliqua probabilitate; sed enim quis de veritate alicujus propositionis dubitat, & fluctuat inter utramque partem contradictionis, quia utrinque habet rationes probabiles: Ergo si sola probabilitas reflexè cognita in aliqua opinione, certificat conscientiam de rectitudine & honestate operationis, sequitur nullum unquam ex conscientia dubia peccare; nam semper habebit aliquod principium ipsum certificans de honestate & rectitudine suæ operationis, nimirum istud: *Sequens quamcumque sententiam probabilem, de honestate & rectitudine sua operationis securus est.*

S. IV.

Alia rationes expenduntur.

P RÆTER rationem jam adductam, quæ præcipua & fundamentalis est, plures aliæ suppetunt ad nostram conclusionem suadendam, & ad probandum non esse licitum sequi opinionem minūs probabilem, faventem libertati, in concursu probabilioris, quæ stat præcepto.

E Prima est: Sententia minūs probabilis, licet secundum se, & dum non apparet alia probabilior, sit probabilis, tamen comparatione factā ad probabiliorem, non manet probabilis, sed falsa & improbabilis censetur: Atqui sententiam cognitā improbabilem & falsam, nemo tutā conscientiam sequi potest: Ergo nec sententiam minūs probabilem, in concursu probabilioris. Major, in qua est difficultas, probatur: Sic se habet minūs verum ad intellectum, sicut minūs bonum ad voluntatem: Sed sic est quod respectu voluntatis, licet quodlibet verè bonum sit amabile, secundum se sumptum, tamen comparatione ad majus bonum, non est amabile, neque bonum; unde factā comparatione inter